

# **De laatste zorg**

## **Formaliteiten bij overlijden – informatie voor nabestaanden**

IJsselland Ziekenhuis

## **Inleiding**

Omdat een naaste uit uw familie of vriendenkring is overleden en het u moeilijk zal vallen nu uw aandacht te richten op de formaliteiten die vervuld moeten worden, ontvangt u van ons deze brochure, die u van pas kan komen bij het treffen van de noodzakelijke maatregelen.

Ook wordt u door middel van deze brochure op de hoogte gebracht op welke wijze door het ziekenhuis een aantal zorgwerkzaamheden wordt verricht en waarom die werkzaamheden aan u in rekening worden gebracht conform de Algemene Voorwaarden van het ziekenhuis.

## **Overlijdenspapieren**

De overlijdenspapieren worden ingevuld door de arts die de overledene heeft “geschouwd” (dit is het onderzoek om het overlijden, de oorzaak hiervan en de bijkomende omstandigheden vast te stellen). 's Avonds en 's nachts kan dit een dienstdoende arts zijn die u nog niet kent. De arts zal u vragen of er wensen zijn ten aanzien van obductie (sectie/autopsie) of donatie.

Heeft u vragen omtrent het overlijden van uw naaste dan kunt u deze natuurlijk altijd stellen aan zowel de schouwarts als aan de behandelend arts.

Het verdient aanbeveling, uiteraard voor zover u dat wenst, zo spoedig mogelijk een uitvaartverzorgers en/of uitvaartverzekering in te schakelen. Deze kan veel van de te verrichten formaliteiten van u overnemen.

De uitvaartverzorgers kan zorg dragen voor:

- het afhalen van de overlijdenspapieren;
- het vervullen van de vereiste formaliteiten bij de ambtenaar van de Burgerlijke Stand in de gemeente waar het overlijden heeft plaatsgevonden.

Mocht u deze formaliteiten zelf willen afwikkelen, dan dient u met het volgende rekening te houden.

- De overlijdenspapieren kunnen na telefonisch overleg met de mortuariumbeheerder worden opgehaald. Het telefoonnummer vindt u achter in deze brochure.
- De overlijdenspapieren dient u te bezorgen bij de ambtenaar van de Burgerlijke Stand in de gemeente waar het overlijden heeft plaatsgevonden.
- Bij het bezoek aan de ambtenaar van de Burgerlijke Stand dient u, voor zover van toepassing, het trouwboekje van de overledene mee te nemen. Tevens dient u aan de ambtenaar op te geven hoeveel uittreksels van de overlijdensakte u wenst te ontvangen, onder meer ten behoeve van het afwikkelen van formaliteiten voor bank, giro, pensioenverzekeringen en ziektekostenverzekering.

## **Waarschuwen uitvaartverzorgers**

Wanneer u als nabestaande de formaliteiten in het ziekenhuis hebt afgerond, zult u een uitvaartverzorgers willen waarschuwen.

U wordt beleefd verzocht om bij het maken van de keuze van de uitvaartverzorgers geen vragen die betrekking hebben op deze keuze, te stellen aan de verpleegkundige of mortuariumbeheerder en/of medewerk(st)er. Zij dienen zich ten opzichte van uitvaartverzorgers strikt neutraal op te stellen.

## **Obductie**

De behandelend arts of de arts die de dood heeft geconstateerd kan u vragen of u toestemming geeft voor obductie. De arts legt u de toestemmingsprocedure uit.

## **Wat is een obductie?**

Bij een obductie onderzoekt een patholoog het lichaam van een overledene. Hierbij worden de organen in de borst- en buikholte onderzocht. Als het nodig is dat ook andere lichaamsdelen of organen worden onderzocht (bv. de schedel), moet de arts die toestemming vraagt dat ook duidelijk vermelden op het toestemmingsformulier. De nabestaanden kunnen bezwaar maken tegen een volledige obductie en een geringere omvang van de obductie bepalen.

Een obductie kunt u vergelijken met een operatie. De wond wordt met hechtingen gesloten en zo veel mogelijk gecamoufleerd zodat dit bij het opbaren onzichtbaar is.

## **Het doel van een obductie**

Het doel van een obductie kan zijn:

- een onderzoek naar de oorzaak van het overlijden;
- een onderzoek naar de resultaten van een medische behandeling.

Wanneer er bij u als nabestaanden veel vraagtekens zijn met betrekking tot de oorzaak van overlijden, kan een antwoord, te verkrijgen door obductie, heel belangrijk zijn. Denkt u hierbij aan ziekten die in bepaalde families meer voorkomen of aan erfelijke aspecten. Ook voor de verwerking van verdriet en rouw kan het belangrijk zijn dat deze vragen een antwoord krijgen. U kunt hiervoor een gesprek met de behandelend arts aanvragen.

## **Wanneer is er geen toestemming nodig**

Als door de patiënt (zestien jaar of ouder) een verklaring is ondertekend, waarin hij/zij om een obductie vraagt of hiervoor toestemming geeft, is er geen toestemming van de nabestaanden nodig.

In geval van een gerechtelijke sectie is geen toestemming nodig van de nabestaanden, omdat deze plaatsvindt op last van de officier van justitie.

## **De uitslag van het onderzoek**

De patholoog deelt zijn bevindingen mee aan de arts die de overledene heeft behandeld of aan de arts die de obductie heeft aangevraagd. De specialist stuurt deze gegevens naar de huisarts van de overledene.

De uitslag van de bevindingen bij obductie zijn na  $\pm$  3 weken bij de huisarts bekend (in individuele gevallen kan het onderzoek meer tijd vragen). Indien de overledene uw partner is, heeft het de voorkeur de uitslag met de huisarts te bespreken.

Indien u als nabestaanden geen band heeft met de huisarts van de overledene is het ook mogelijk dat de behandelend arts u in het ziekenhuis inlicht. Hiervoor dient u zelf een afspraak te maken met de behandelend arts (vraag bij het maken van een afspraak of de definitieve uitslag al binnen is).

In geval van een gerechtelijke sectie licht de gerechtelijk patholoog alleen de officier van justitie in.

## **Na de obductie**

Nadat de obductie is afgerond, wordt de overledene vervoerd naar de plaats waar hij/zij wordt opgebaard. De kleding waarin de overledene gekleed moet worden kunt u aan de begrafenisondernemer overhandigen. Hij zal verder zorg dragen voor de verzorging van de overledene.

## **Donatie**

Na een overlijden zal de arts u vragen of de overledene wensen had ten aanzien van donatie. De arts zal ook het Donor-informatiesysteem raadplegen om na te gaan of de overledene als donor geregistreerd staat.

*Wanneer de overledene niet als donor geregistreerd staat kan de arts alsnog toestemming vragen aan de nabestaanden voor donatie van weefsel. Na een periode van ziek-zijn komen alleen weefsels, zoals huid en hoornvliezen, in aanmerking voor donatie. Orgaandonatie is zelden mogelijk, hiervoor is aanvullende informatie beschikbaar.*

## **Wat gebeurt er tijdens een donatie?**

Onder weefseldonatie valt de donatie van huid en cornea (hoornvlies op het oog). Huid en cornea worden verwijderd in het mortuarium door speciaal opgeleide medewerkers van Bio Implant Services (een zusterorganisatie van Stichting Eurotransplant Nederland).

Bot- en hartklepdonatie kan bij jongere mensen (respectievelijk jonger dan 55 jaar of jonger dan 65 jaar) ook mogelijk zijn, hiervoor is aanvullende informatie beschikbaar.

Na overleg met de nabestaanden, zal aan de hand van een lijst met criteria worden bezien, of de overledene kan fungeren als donor. Dit zal worden bepaald door de arts in overleg met Eurotransplant.

## **Het doel van een donatie**

- Door donatie van weefsels kan de kwaliteit van leven van andere mensen verbeterd worden.
- Met donorhuid worden patiënten met brandwonden behandeld. Door aanbrengen van donorhuid vermindert de pijn, wordt de kans op infecties kleiner en zal een betere wondgenezing worden bereikt met minder kans op littekens.
- Patiënten die geholpen worden met hoornvliezen zullen weer kunnen zien.

- Het botweefsel dat door een donator beschikbaar is gesteld, kan voorkomen dat bij de ontvanger een arm of been moet worden geamputeerd.

## **Na de donatie**

Nadat de donatieprocedure is afgerond, wordt de overledene vervoerd naar de plaats waar hij/zij wordt opgebaard. Indien u er prijs op stelt ontvangt u van de donatiefunctionaris bericht over de gedoneerde weefsels.

## **Ter beschikking stellen van de wetenschap**

Een overledene kan alleen ter beschikking van de wetenschap worden gesteld, wanneer er een bevestiging van een universiteit kan worden overlegd. Tijdens het leven moet een persoon zich hebben aangemeld bij een universiteit.

Bij terbeschikkingstelling van de wetenschap, is het uitgesloten dat er obductie of donatie plaatsvindt. Bij een gerechtelijke obductie komt de terbeschikkingstelling dan ook te vervallen.

## **Niet-natuurlijke dood**

Onder een niet-natuurlijke dood wordt verstaan, dat iemand ten gevolge van een niet-natuurlijke oorzaak is overleden. Hieronder vallen o.a. verkeersongeval, misdrijf e.d. Door politie en justitie zal een onderzoek naar de doodsoorzaak worden ingesteld.

In dit geval zal een rouwbezoek pas kunnen plaatsvinden wanneer de overledene door de officier van justitie is vrij gegeven.

## **Persoonlijke bezittingen**

De persoonlijke bezittingen van de overledene worden op de betrokken verpleegafdeling bewaard.

Om misverstanden of zoekraken te voorkomen is het verstandig deze bezittingen direct mee te nemen van de afdeling of deze zo spoedig mogelijk op te (laten) halen. U zult worden gevraagd een formulier te ondertekenen als bewijs van ontvangst.

Persoonlijke bezittingen die met de overledene meegaan naar het mortuarium vallen niet onder verantwoording van de mortuariumbeheerder.

### **Mortuariumbeheerder**

De verzorging van de overledene en het beheer van het mortuarium zijn door het ziekenhuis opgedragen aan een gespecialiseerde mortuariumbeheerder. De mortuariumbeheerder neemt gedurende 24 uur per dag voor ons ziekenhuis de verzorging van overledenen op zich en handelt op een correcte manier de voor het mortuarium noodzakelijke administratieve zaken af.

Voor de verdere zorg voor de overledene en het regelen van de uitvaart dient u zelf een uitvaartverzorgster in te schakelen.

### **Verzorging van de overledene**

Indien een patiënt in het ziekenhuis komt te overlijden, wordt hij/zij door de mortuariummedewerker piëteitvol naar het mortuarium overgebracht waar de verzorging van de overledene plaatsvindt.

Wanneer u dit wilt, kunt u zelf aanwezig zijn bij en/of deelnemen aan deze verzorging. In dit geval wordt de overledene op de patiëntenkamer verzorgd.

Wanneer u niet wenst dat de overledene wordt verzorgd (bijvoorbeeld vanwege religieuze of andere redenen), dient u dit direct na het overlijden schriftelijk mee te delen aan de verpleegkundige. U kunt hiervoor de *“bezwaarbrief wenselijke zorg”* invullen, deze is op de afdeling verkrijgbaar.

Indien u er voor kiest om de verzorging niet in het mortuarium van het ziekenhuis te laten plaatsvinden, dan dient u dit zo spoedig mogelijk met de door u ingeschakelde uitvaartverzorging te bespreken. U dient aan de uitvaartverzorging opdracht te geven om de overledene zo spoedig mogelijk (binnen 3 uur na overlijden) over te brengen naar de plaats van opbaring. Indien deze opdracht niet door u wordt gegeven, of niet wordt uitgevoerd door de uitvaartverzorging, zal het ziekenhuis om redenen van piëteit en hygiëne alsnog aan de mortuariumbeheerder verzoeken om de verzorging te verrichten. Tevens zal dan worden begonnen met het koelen van de overledene.

## **Kleding**

Het is belangrijk –uiteraard wanneer u dit wenst- dat u de kleding waarin de overledene gekleed moet worden in het ziekenhuis achterlaat, zodat de mortuariumbeheerder de verzorging compleet kan uitvoeren.

Een andere mogelijkheid is dat de begrafenisondernemer de kleding van u ontvangt, zodat de overledene in deze kleding gekleed kan worden voor het opbaren.

## **Persoonlijke wensen**

Indien er persoonlijke wensen zijn met betrekking tot make-up, kleding, sieraden e.d. kunt u deze kenbaar maken aan de verpleegkundige. Deze zal uw wensen overbrengen aan de mortuariumbeheerder.

## **Speciale wensen en rituelen**

Indien u speciale wensen heeft met betrekking tot het verzorgen van de overledene en/of het uitvoeren van rituelen, dient u zo snel mogelijk contact op te nemen met de door u gekozen begrafenisondernemer. Deze zal met u afspraken

maken om uw speciale wensen en rituelen in het rouwcentrum plaats te laten vinden.

De ruimte en faciliteiten van het mortuarium van het IJsselland Ziekenhuis zijn hiervoor niet toereikend.

### **Verblijf van de overledene in het mortuarium**

Elke overledene verblijft voor korte of langere tijd in het mortuarium van het ziekenhuis.

Het IJsselland Ziekenhuis heeft geen mogelijkheid voor rouwfaciliteiten, de uitvaartverzorgers zal u deze bieden. Deze zal ook zorgdragen voor het overbrengen van de overledene naar een uitvaartcentrum.

### **Kosten**

De kosten van de verzorging van de overledene en het gebruik van het mortuarium worden, zo mogelijk via de door u ingeschakelde uitvaartverzorgers, door de mortuariumbeheerder aan de nabestaanden in rekening gebracht, tegen de daarvoor geldende tarieven.

Als de verzorging van de overledene niet door het ziekenhuismortuarium hoeft te worden uitgevoerd en de overledene binnen 3 uur na overlijden wordt overgebracht naar een andere locatie, dan worden geen kosten in rekening gebracht. Na deze termijn geldt een vast tarief.

Wanneer nog obductie moet worden verricht, worden tot het moment dat die heeft plaatsgevonden, behoudens de kosten voor de verzorging, geen aanvullende kosten in rekening gebracht.

Deze kostenberekening geschiedt zonder tussenkomst, maar met medeweten van het ziekenhuis. Voor de goede orde wijzen wij u erop dat de kosten van de verzorging en de kosten verbonden aan het gebruik van het mortuarium géén onderdeel zijn van het tarief van het ziekenhuis en evenmin

zijn opgenomen in de ziektekostenverzekeringen en derhalve apart betaald moeten worden.

De kosten van het verrichten van een eventuele obductie (al dan niet op verzoek van de nabestaanden) of donatie komen niet ten laste van de nabestaanden.

## **Heeft u nog vragen?**

Wanneer u vragen heeft kunt u deze natuurlijk altijd stellen aan de verpleegkundige van de afdeling, de behandelend arts of uw huisarts.

Voor specifieke vragen verwijzen wij u graag door naar de instellingen die hieronder vermeld staan.

## **Adressen en telefoonnummers**

Indien u specifieke vragen over de verzorging heeft kunt u terecht bij de mortuariumbeheerder:

Cura Mortuorum (C.M.O.)  
Postbus 335  
4190 CH Geldermalsen  
tel. 0345 - 58 07 70

Met vragen over de donatieprocedure kunt u contact opnemen met de donatiefunctionaris:

010 258 55 47 (tijdens kantooruren) of  
010 258 50 00, vraag naar de donatiefunctionaris  
(in dringende gevallen buiten kantooruren)

Met overige vragen en voor (achtergrond)informatie over orgaan- en weefseldonatie kunt u terecht bij:

Stichting Orgaan- en Weefseldonorvoorlichting  
Postbus 764  
1200 AT Hilversum  
0900 – 821 21 66 (22 cent per minuut)

**Z.O.Z.**

## ***Rouwbegeleiding***

De Landelijke Stichting Rouwbegeleiding (L.S.R.) kan u informeren omtrent gespreksgroepen voor rouwverwerking. Tevens kunt u hier terecht voor literatuur over rouwverwerking. Het L.S.R. is bereikbaar op werkdagen tussen 9.00 en 13.00 uur via telefoonnummer 030 – 276 15 00.

Ook de thuiszorg in de regio kan u informatie en steun op het gebied van rouwverwerking bieden.

Tot slot kunt u contact opnemen met de Dienst Geestelijke Verzorging van het IJsselland Ziekenhuis. De geestelijk verzorgers zijn ook op de hoogte van levensbeschouwelijke begeleiding buiten het ziekenhuis. U kunt een afspraak met hen maken via telefoonnummer 010 258 52 50 of via de receptie (010 258 5000).